

Nr 2 2024

- ▶ Åarjelsaemien gærhkoepplaerie
- ▶ Sørsamisk kirkeblad
- ▶ Sydsamiskt kyrkoblاد

**Daerpies
Dierie**

Samisk kirkeliv – veien videre

Sid 3

**Ärkebiskopen
i Saepmie**

Sid 12

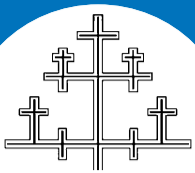
**Musseren
sijjenommh**

Bielie 16

**Organist og
(kirke-)politiker**

Sid 8

Det er fint å spørja

Har du ramla og skada foten er det greitt at det kjem nokon og hjelper deg opp. Om du ligg og kviler deg er det ei plaga om nokon kjem og vil hjelpa deg opp. Og om du no skal frå liggande til ståande tilstand og tek imot ei hjelpande hand, så er det alltid bra at de blir einige om på kva måte det skal gjerast.

Det er fint å få hjelp når ein ber om det. Det er ikkje godt å bli overstyrt av andre. Skal ein ha det godt i lag så treng vi nettopp det – at vi er i lag om det.

FOSENAKSJONISTANE EG møtte i Mosjøen fortalde om ulike møter med personar men ansvar og myndighet. Det var svært ulike møter. Hjå mange var det ein samtale ovanfrå og ned, både bokstavleg tala og i overført betydning. Det er ei utfordring for folk i

Å lytta gjer vi når vi møtes på same nivå. Du set deg ned når andre sit. Du møter der akkurat der dei er.

posisjonar med makt å lytta til det som blir sagt. Men både i Noreg og Sverige er posisjonar med makt òg posisjonar med tillit. Det gjeld særskilt politisk valde posisjonar. Vi har vist dei tillit. Dei er der ikkje for sin eigen del, men for vår der. Og då må dei lytta til det vi har å fortelja.

Å lytta gjer vi når vi møtes på same nivå. Du set deg ned når andre sit. Du møter der akkurat der dei er. Tidlegare ärkebiskop Antje Jackelén gjorde det fint, både symbolsk og konkret, i gudstenesta der Svenska kyrkan bad om ursäckt til det samiske folk. Den nya ärkebiskopen Martin Modéus gjer det fint når han kjem på studiereise til Saepmie og lyttar til det som blir fortald.

– Berre to subjekt kan oppnå forsoning, sa prest for nordsamar i Norge Karl Yngve Bergkåsa på kyrkjelivskonferansen i Bodø sist

i mai. Et subjekt er ein som gjer noko, ein som handlar. Eit objekt er ein som det blir gjort noko med. Når vi møtest treng vi å vera delaktige begge to. I eit møte skal vi kunne fortelja til kvarandre og aktivt høyra etter kva den andre seier. Eg kan ikkje koma å sei kva som er best for deg. Du må sjølv fortelja om kva du meiner er best. Og så er både eg og du i stand til å bidra.

HJELPARAR ER bra. Eller kanskje vi heller skal sei med-hjelparar for å få fram at vi alltid går i lag med dei vi skal støtte. Om det ligg ein med skada fot må han sjølv sei kva plagen er. Om han ligg der og kviler seg, så er det kanskje akkurat slik han vil ha det. Og når han skal reisa seg opp, så vil han kanskje helst gjera det på sin måte. Du får spørja kva vedkomande tenker om det.

Einar Sørliid Bondevik

GIE JIH GUSNIE ÁRROEMINIE

SVERIGE

Samiska rådet inom Svenska kyrkan
Kontaktperson: Erik-Oscar Oscarsson
Mobil: 070-253 59 78
E-post: erikoscar1954@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå
Handläggare för samiska frågor:
Lisbeth Hotti
Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala
Tel: 018-16 94 91
E-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift
Stiftsdiakon och samordnare för samiskt kyrkoliv:
Susanne Karlsson, Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand
Telt: 0611-254 42
E-post: susanne.karlsson4@svenskakyrkan.se

NORGE

Samisk kirkeråd
Generalsekretær: Kristina Labba, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo
Tlf: 478 92 801
E-post: kl286@kirken.no
Leder: May Bente Jønsson
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd: Svend Peder Vesterfjell

Saemien åålmegeaerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.kirken.no/saemien-åålmege
E-post: samiskmenighet@kirken.no
Leder: Sara Katarina Åhrén
E-post: sara.katarina.ahren@helgelandssykehuset.no
Medlemmer: Ida Therese Storslett, Laila Anita Otervik, Aud Renander og prest Einar Sørliid Bondevik.
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmege beajjetje æjvie/ daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område: Monica Kappfjell
Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid
Mobil: 993 49 477
E-post: mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område:
Einar Sørliid Bondevik, Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana
Mobil: 474 53 902
E-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:
Bertil Jønsson, Dergaveien 57, 7898 Limingen
Mobil: 994 88 827
E-post: bj439@kirken.no

Trosopplærer:
Margrethe Kristin Leine Bientie
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
Mobil: 412 88 227
E-post: mb789@kirken.no

DAERPIES DIERIE

- Sørsamisk kirkeblad
- Sydsamiskt kyrkblad

► Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år genom ett samarbeite mellom Härnösands stift och Nidaros bispedømmeråd samt med stöd av Sametinget i Norge.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Prenumeration under 2024: 190 SEK. Avgiften betales når faktura kommer.

Adressändring och prenumeration: Kontakt redaktör: dd@samiskmenighet.no
Grafisk form & repro: Verbum AB
Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2024

Redaktion

Redaktör, Norge: Einar Sørliid Bondevik, adress samma som ovan
Ansvarig utgivare, Sverige: Anneli Hällgren, Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand
E-post: anneli.hallgren@svenskakyrkan.se
Redaktionsråd: Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti, Kajsa Åslin, Sofia Strinnholm och Bertil Jønsson

Texter och bilder

Material till nummer 3/2024 skickas senast 19 augusti till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på:

- www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/ (klicka på Andra språk/Other languages)
- www.svenskakyrkan.se (klicka på Andra språk/Other languages)
- www.kirken.no/saemien-åålmege

SAMISKA VINJETTER

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kåra läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bñjre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

FÖRSTA SIDAN

► Klart for gudstjeneste på Samisk kirkelivskonferanse i Bodø.

Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

Foto: Kerstin Sticker/Härnösands stift

Eva Nordung-Byström lämnar snart över biskopsstaven.

Min okunskap var så stor

När jag för knappt tio år sedan blev biskop i Härnösands stift och sökte kunskap om samernas historia i relation till svenska staten och Svenska kyrkan insåg jag, med stor smärta och sorg, hur låg kunskapsnivån i vårt land och i vår kyrka var, både om samiskt liv i vår samtid och om vad som hänt i historien. Och det upptäckte jag att den också var hos mig.

Under åren har jag försökt fördjupa mig och skaffa kunskap. Framför allt har min horisont vidgats med hjälp av möten och samtal med olika samiska företrädare och grupper.

Det som för mig känts mest skrämmande handlar om det kolonialistiska agerande som följde i spåren av kronans och statens intressen av Norrlands naturresurser. Och som en följd av denna kolonialism, hur detta beteckande så småningom rättfärdigades av en människosyn grundad i en socialdarwinistisk rasbiologi. En människosyn som går tvärs emot den kristna synen på människans oönskbara värde.

UNDER MIN tid som biskop har det för mig också blivit allt mer tydligt hur rasistiska tankemönster fortfarande lever kvar i vårt land och i vår kyrka.

En officiell ursäkt till det samiska folket, utan krav på svar, har nu äntligen uttalats av Svenska kyrkan. Till den har knutits åtta åtaganden och till dessa en konkret handlingsplan för de närmaste tio åren.

Svenska kyrkans åtaganden handlar både om att sprida kunskap och om att söka vägar till dialog med det samiska folket.

Men för att vårt försök att finna vägar till försoning skall vara trovärdig måste försoningsprocessen också få konkreta följder, och det inte bara i kyrkorum och församlingshem. Flera brännande urfolksfrågor rör vid konkreta intressekonflikter kring skog och mark, i kyrka och samhälle. Även här har nu ett arbete påbörjats med certifiering och utredning kring skogsbruket i relation till det samiska folket och kring ursprunget av kyrkans skog och markinnehav.

NÄR JAG nu snart ska överlämna den biskopliga staven – kräklan som är ett fint samiskt hantverk – till min efterträdare, hoppas och ber jag att de steg som tagits i det samiska arbetet i vår kyrka och vårt stift under min tid som biskop, ska fortsätta i rätt riktning. Jag hoppas och ber att vi skall kunna lämna tystnadens, okunskapens, likgiltighetens och rasismens tid. Jag hoppas och ber att vi inom Svenska kyrkan, i självklar och ödmjuk dialog med vår samiska befolkning, får hjälp, verktyg och utrymme att bearbeta och dra konkreta konsekvenser ur den kunskap och erfarenhet som nu tas fram.

Jag lämnar också min tid som biskop i ödmjuk tacksamhet över alla fina möten i den samiska världen, med den samiska andlighetens helhetssyn på skapelsens helighet och välsignelser, och det ansvar vi därför har för att inte överutnyttja den utan i välsignelse ta emot och förvalta skapelsens gåvor för räcka dem vidare till kommande generationer.

Eva Nordung-Byström
Biskop i Härnösands stift

Veien videre på samisk kirkelivskonferanse

Samisk kirkeråd samlet kirkeansatte og rådsmedlemmer til kirkelivskonferanse i Bodø 28. og 29. mai. Tema for konferansen var Sannhet og forsoning; veien videre og var en oppfølging av rapporten som ble lagt frem for Stortinget 1. juni 2023.

Nærmere 100 personer deltok på gudstjeneste, salmekveld, foredrag og presentasjoner. Og ikke minst er pausene mellom programpostene viktige for nettverksbygging og samtaler på en slik konferanse.

Gudstjenesten åpningsdagen ble planlagt og gjennomført av medarbeidere i lule- og pitesamisk sammenheng. Samlet rundt ildstedet like ved havet ble det en helt annen nærhet til elementene i naturen enn det ville vært om man måtte ty til «nødløsningen» om været hadde gjort det umulig å være ute. I strålende sommervær ble det en gudstjeneste til ettertanke både med tanke på tema – vår nærhet og samhörighet med alt Gud har skapt – og utformingen av liturgien som en velkomst fra og en takk til stedet vi var samlet.

SAMISK SALMEKVELD i Bodø domkirke med tittelen "Mijá sálma – Vårres salma" gav smakebiter fra flere samiske salmetradisjoner, både med og uten orgelakkompagnement.

I en vei videre for samisk

kirkeliv vil det både være viktig å ta vare på samisk (salme-) sangtradisjon og utvikle musikk i kirkelig bruk videre i kontakt med samisk tradisjon.

Ulike presentasjoner fortalte hvordan det arbeides med samisk kirkeliv i både nord-, lule- og sør-samisk sammenheng og hvordan det kan bidra i forsoningsarbeidet.

– Å si at "jeg trenger å lære mer" skaper et rom som i seg selv er forsonende. Vi trenger å se, ikke betrakte, og å møtes som to subjekter, ikke som objekt og subjekt der den første er offer og den andre er hjelper, sa prest for nordsamer Karl-Yngve Bergkåsa.

DAGLIG LEDER Monica Kappfjell og menighetsrådsleder Sara Åhrén fra Saemien Åålmege la vekt på viktigheten av å ha kunnskap om og kjennskap til området der en arbeider. For-norskningen har usynliggjort det samiske og satt grupper opp mot hverandre, men kunnskap forebygger konflikt.

Et innblikk i hvordan en "norsk" menighet kan arbeide i trosopplæringen ble gitt av menighetspedagog i Midtre Namdal Anne Lise Voll. De har fått kontakter med samiske miljø lokalt, bruker sin egen låavht-gætie/lavvo i trosopplæringen og lar samiske elementer som navn og klesdrakt bli en naturlig del av miljøet.

Einar Sørliid Bondevik

– Vi har prøvd å gjenskepe måten å samles på slik vi sitter i en tradisjonell gamme, sa prest i lulesamisk område Rolf Steffensen ved innledningen til gudstjenesten på kirkelivskonferansen. Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

Mange møtte opp for å vise sin støtte til Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt ved åpningen av rettssaken i Mosjøen.

Foto: Rune Lund

Stort oppmøte for Øyfjell-saka

Et 50-talls støttespillere møtte opp tidlig om morgenen ved Politihuset/Justisbygget i Mosjøen på åpningsdagen for Øyfjell-saka den 27. mai. Rettssaka i Helgeland tingrett gjelder erstatning for grunneiere og reinbeitedistrikt for vindkraftutbyggingen i Øyfjell-området i Vefsn kommune i Nordland. Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt mener på sin side at konsesjonen er ulovlig og ønsker å avise skjønnet.

Saken har mange paralleller til Fosen-saken. Konsesjonen er gitt og området er ferdig utbygd før rettslige avklaringer var på plass. Samtidig går regjeringsadvokaten inn som partshjelp på utbyggers side for å forsvare at konsesjonen er gyldig. Som kjent ble dette underkjent i Fosen-dommen.

Utenfor rettslokalet ble det holdt korte appeller fra Motvind Nordland og Maadtoej Sijte. Fra kirkelig hold deltok blant andre prest i sørsamisk område Einar Sørliid Bondevik og prest i Vefsn Gry Orfei Solbraa med å be for situasjonen og rettsforhandlingene. Jillen-Njaarke støttespillerne hilste med applaus når reindriftsutøverne

-Hets er uakseptabelt, og vi skal omtale hverandre med respekt, hilste ordfører i Vefsn Rune Krutå ved statuen av Elsa Laula Renberg.

Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

ankom rettslokalet og gav uttrykk for sitt syn gjennom bannere. Der trekkes det tydelige paralleller til Fosen-saken.

STØTTESPILLERNE SAMLET seg så i parken ved rådhuset der støtten av Elsa Laula Renberg står. Der kom også ordfører i Vefsn Rune Krutå og hilste forsamlingen. Vefsn kommune har ønsket vindkraftutbyggingen velkommen, men er

Foredrag og panelsamtale engasjerte publikum i Mosjøen. Flest utfordringer og spørsmål gikk til lokalavisa Helgelendingens redaktør Jonas Brække.

Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

ikke part i rettssaken. Ordførens anliggende i sin hilsen var at alle må omtale hverandre med respekt selv om man er uenige i sak. Og fremfor alt er all form for hets uakseptabel, noe som likevel dessverre ikke er ukjent og da særskilt sosiale medier og avisenes kommentarfelt.

Som et tiltak for å motarbeide fordommer og hverdagsrasisme viste Vefsn bibliotek utstillingen

Hvorfor er du så hjulbeint? som er Katarina Blind sine enkle tegninger av situasjoner fra hverdagen. Sammen med utstillingen er det også utarbeidet et pedagogisk undervisningsprogram fra Falstadsenteret som 10. klassene i Mosjøen deltok på. Utstillingen blir satt opp igjen i Mosjøen i forbindelse med Festsplillene på Helgeland 29. juni til 6. juli.

AKSJONGRUPPA MOTVIND Øyfjellet satte opp et bredt faglig og kulturelt program som fulgte rettssaken. På rettssakens første dag var det blant annet et foredrag om norske medias dekning av Sannhetskomisjonens rapport etterfulgt av en panelsamtale der lokalavisens dekning av vindkraftutbyggingen på Øyfjellet spesielt ble drøftet.

Av kulturelle arrangement har blant annet teaterstykket Giedtine blitt satt opp i kommunestyresalen i Mosjøen.

Rettsforhandlingene ble avslutta 13. juni. Domsavgivelse vil komme en tid etter det, men det er all grunn til å tro at dommen vil bli anket av tapende part videre til lagmannsretten.

Einar Sørliid Bondevik

Henrikke Sæthre Ellingsen og Eva Maria Fjellheim er stoppet i Mosjøen på tur til Bodø for å fortelle om Elsa Laula Renbergs Institutt. Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

Samisk "pop-up"-institutt

Under Fosen-aksjonen sist høst kjente tre forskere på behovet av å "gjøre noe" ut fra sin rolle som samfunnsengasjerte forskere. Dermed oppstod Elsa Laura Renbergs Institutt - ELRI.

Under et av arrangementene i forbindelse med rettsaken om vindkraft-utbyggingen i Mosjøen deltok Henrikke Sæthre Ellingsen og Eva Maria Fjellheim for å fortelle om instituttet. Som forskere er de tilknyttet henholdsvis NTNU i Trondheim og UiT i Tromsø og sammen med Mikkel Berg-Nordlie ved Oslo Met er de initiativtakere til instituttet.

Instituttet er helt frittstående uten både finansiering og organisasjonsnummer og omtaler seg som "autonomt, nomadisk, og beveger seg gjennom kunnskap, samtaler og solidaritet

som 'aksjonsform' mot kolonial urett".

IDÉEN TIL instituttet kom under Fosen-aksjonen sist oktober og etter 1 dag var instituttet på plass utenfor Stortinget på stedet som da hadde fått navnet "Elsa Laulas plass", ellers kjent som "Eidsvoll plass". Funksjonen til instituttet var å skape rom for samtale og kunnskap, og under aksjonen ble det også en avlastning for andre med å være et sted for spørsmål og svar og kunnskapsformidling om bakgrunn for og hensikt med aksjonen.

Bodø2024 har også fått instituttet. ELRI fikk rom i Joar Nangos Girjegumpi - samisk arkitekturbibliotek der de gjennomførte sitt program 5.-7. juni. Her fikk de formet et rom sentrert om aernie/ildstedet som et sted for å dele

mat og dele samtale, et "lunt" rom som kan stå litt i kontrast til hvordan tradisjonell akademia ofte fungerer. For instituttet er også kunnskapsformidling inn mot det kunstneriske en del av det de ønsker å oppnå.

FRA SALEN i Mosjøen kom det gode ord og takk for initiativet og det arbeidet som er gjort. Det var stor enighet om at det er stor mangel på kunnskap om samiske forhold i det norske samfunnet. Samtidig ble det påpekt at utfordringer med hverdagsrasisme ikke kun handler om kunnskap, men kan sitte dypere enn det.

Einar Sørliid Bondevik

Mer informasjon om instituttet og "pop-up"-aktiviteter kan man finne på: elsalaularenbergeninstitute.jimdofree.com

Ektiebarkoe för råd och stöd

► För att främja utvecklingen av arbete och relationer kring det samiska kyrkolivet i församlingarna har Härnösands stift inbjudit sameföreningarna att nominera deltagare i en samarbeidsgrupp, Ektiebarkoe.

Syftet med samarbeidsgruppen är att skapa och utvikle en arena för samiskt inflytande och delaktighet i Härnösands stift. Gruppen är tänkt att vara rådgivande i frågor som rör försoningsarbeidet och det samiska kyrkolivet.

Vid ett förberedande møte i

Marita Granström, Karin Rensberg Ripa, Sylvia Sparrock, och Laila Wilks, vid ett första møte på stiftskansliet i Härnösand.

Foto: Kajsa Åslin

våras deltog Marita Granström, Noerthenaestie, Karin Rensberg Ripa, Daastan siebrie, Sylvia Sparrock, Åanghkeren saemiensiebrie och Laila Wilks, Staaren Siebrie.

Åven sameföreningarna Åarjelraedtien eehtegi sibrie och Orrestaare saemiensiebrie samt

Saminuorra är inbjudna att delta i samarbeidsgruppen.

Planen är att gruppen ska møtas, digitalt eller fysisk, vid fyra tilfällene per år.

Ektiebarkoe betyder samarbeide på sydsamiska.

Kajsa Åslin

Samuel Hellgren håller en föreläsning om samisk historia vid utbildningen församlingsliv i Saepmie. Foto: Lisbeth Hotti

Församlingsliv i Saepmie

Älvsby folkhögskola och Svenska kyrkan på nationell nivå har påbörjat ett samarbeide för att skapa en utbildningsinsats kring samiskt kyrkoliv, som en del av försoningsprocessen.

Samarbetet startade 2023 och är en del av att arbeta vidare med att nå målen i handlingsplanen för försoningsprocessen mellan Svenska kyrkan och det samiska folket. Utbildningsinsatsen kommer att erbjuda utvalda församlingar och pastorat i Luleå och Härnösands stift under 2024-2025 och syftet med utbildningen är att skapa ökad forståelse och kunnskap inom samiskt kyrkoliv för att stärka och stødja församlingar i deras fortsatta arbete lokalt.

Målgruppen är personal, ideella och förtroendevalda.

Under våren har Gällivare och Jokkmokks församlingar samt Strömsunds pastorat träffats för två innehållsrika utbildningsdagar.

EFTER UTBILDNINGSDAGARNA har församlingarna och pastoratet fortsatt sitt eget arbete och i juni møts de i Älvsbyn för en återträff. Utvärderingarna efter dagarna visade att medarbeitarna tyckte utbildningen var givande och interessant.

Kursledare på utbildningen är Lisbeth Hotti, tematisk handläggare för samiskt kyrkoliv på Kyrkokansliet, samt Samuel Hellgren, teolog och stiftsadjunkt på Luleå stift.

Från Älvsby folkhögskola medverkar Antti Miettinen, teolog, och Matilda Wiklund, lärare inom bland annat interkulturell forståelse och hållbarhet. **Samuel Hellgren**

Fullt hus for Fosen-aksjonistene i Mosjøen

Det var et fullsatt Vefsn bibliotek i Mosjøen som i begynnelsen av juni tok imot sju Fosen-aksjonister for å høre deres fortellinger og opplevelser fra aksjonene i Oslo i februar/mars 2023.

Seks av disse var blant dem som gikk inn i lobbyen til departementsbygget som huser blant annet det som da het Olje- og Energidepartementet, fra 1/1-24 Energidepartementet. Det hadde med seg litt mat for dagen, men ventet ikke at de skulle bli der lenge.

– Vi var forberedt på å bli båret ut. Da det ikke skjedde avtalte vi der og da med hverandre å bli over natta. Det er vel første «overnatting» i historien i et departementsbygg, fortalte Elle Nystad.

Tilpasninger ble gjort underveis. I god samisk tradisjon er mant vant til å lære seg å finne måter å løse utfordringer på. Dette kom godt med under aksjonen i fjor vinter. Planlegging ble gjort ettersom aks-

jonen gikk fram, respons man fikk fra politisk hold og fra støttespillere.

– Uten Beaska Niilas stopper Saepmie, sa Betty Kappfjell som ledet samlingen på Vefsn bibliotek. Med siktet hun til flere aksjoner som lederen i NSR han har vært delaktig i. Han har vært aktiv ved Fosen-anleggene og i Mosjøen og mange andre steder.

– Det er mange saker, og de trenger mye innsats. Noen gjør mye, men det trengs også støttespillere rundt. Vi trenger alle mann på dekk så vi kan se våre barnebarn i øynene og si at vi prøvde i alle fall, sa Beaska Niilas.

DA AKSJONISTENE ble båret ut av departementet opplevdes det som dramatisk.

– De kjentes som et svik at de kom på natta. Vi hadde jo måttet forhandle om alt, som at pressen skulle få komme, fortalte Elle Risten Appfjell Eira. Samtidig samlet det seg fort flere støttespillere på utsiden og de hørte støtteropene

inn i lobbyen. Og så trengte de tid til å samle sakene og rydde etter seg, og fikk heldigvis en halv time til å ordne det.

– Jeg så for meg bildet «Kråkene» av Britta Marakatt-Labba, et bilde laget etter Alta-aksjonen. Og da joiket vi kråka. Det ble en trøst for oss, men politiet skjønnte nok lite av det, fortalte Elle Raedna Näkkääljärvi.

EN AV ungdommene fra Voengel-Njaarke reinbeitedistrikt, Aina-Sööfe Gaebpien-Njaita, var også invitert til samlingen. Hun er bosatt i Grane kommune, nabokommunen til Vefsn. Hun reiste til Oslo for å vise sin støtte. Selv var hun bare ni år da de vant kampen mot vindkraftutbygging i sitt distrikt i 2014. Kunne hun så tenkt seg å støtte opp om aksjoner igjen?

– Tusen ganger! Det er vår arv. Vi må føre kulturen videre, så det er selvsagt at jeg ville deltatt, sa Aina-Sööfe Gaebpien-Njaita.

Einar Sørliid Bondevik

På podiet sitter fra venstre: Elle Nystad, Niilas og Katri Kitti. Til venstre nedenfor

Stuhtje gærjeste: Soptshesh Mumivuemeste

Her er et lite utdrag av den ny-oversatte boka "Eventyr i Mummidalen". Boka har nyskrevne gjenfortellinger av de originale Tove Jansson-tekstene. Gjenfortellingene er gjort av Amanda Li og oversettelsen til sørsamisk er gjort av Anja Labj. Illustrasjoner er kjent fra den nyeste barne-tv-versjonen.

Boka inneholder ni ulike fortellinger og er på hele 127 sider. Boka kan kjøpes blant annet på Saemien Sijte på Snåsa og Gaaltije i Östersund.

Boka er utgitt av Gielem naestedh.

MUMIVUEMESNE GOEKEDH FJINE GIESIEBIEJJIE

Mumiietnie lij aadtjen Mumi-fuaran dan geasetje voestes vñhtsem baarkoste vadteme.

Mumifuerie vealasji jijtse baarkoevñhtsem veartasji, mij dennie tjaetsiegieregisnie mietbiejjien járreminie. Mietelen járra... dellie lækhoe sjædta! ussjedi.

Aellieh, dellie vñhtse jerkiehti jñh eelki vuestelen járredh... jñh dle váajoeli. Ebrientjelmie Mumifuerien njuanan gajkahti. Mullie sjidti jñh dallah ebrie bijjelen bööti jñh ræjrie govli.

Dellie obriji dennie Mumivuemesne, jñh Mumrihke eelki jijtse tjæenide tjöonghkedh. "Mumrihke! Gåabph vualkah?" Mumifuerie fuahpan sjidti. "Datne aadtjen dalveme!"

"Bæjjese vaaran vualkam", Mumrihke jeehti jñh geahtjedi doej vaeriej vuestie.

Illustrasjoner i den ny-oversatte boka "Eventyr i Mummidalen" er kjent fra den nyeste barne-tv-versjonen.

Mumrihke lij joe gåhkese valveme jñh Mumifuerie beetsi.

"Mumrihke..." Mumifuerie sïmmi jñh eelki joe arhtedh.

Mumrihkem vöøjni vaesedh.

"Jeahta badth, ussjede gujht reakta", Mumiaehtjie baernebem pryövi madtjeldehtedh. Bööti dehtie njuvveske johkeste bæjjese gusnie lij dam dolvi-je johkem orreme váåksjeme.

"Kaanna mijjeh aaj tjoerebe bæjjese dujtie baektide – guktie dah mijjen maadtoeladtj aaj!

Jirreden dubpene aeredsgååksen tjuedtjelidh..."

"Vuj barre gåatan tjaangedh?" Mumifuerie eevtji jñh Mumiståapose tjuvtjiedi. Mumiietnie sååjhti vuertieminie. Baahke jovkemassem joe gaervies utni jñh jassijes njaamelijnieh.

"Nåå – vihties!" Mumiaehtjie jååhkesji. Dan værsjan vaarrestigan gåatan.

"Aeh, vñntem barre ebriemækie daate. Aeriedistie kaanna buaredh", Mumifuerie jeehti.

"Jñh jis ij ebrie vuelkieh", Mumiietnie jeehti jñh maanabasse seangkoem laatjoeji, "dellie ij tjidttje gænnah. Åerieh njaelkehke, baarneme."

Dej murreds baakoejgumjie Mumifuerie nahkesti.

Foto: Einar Sørliid Bondevik/DD

Elle Rawdna Näkkäljärvi, N, Elle Risten Appfjell Eira, Jon Anta Eira Åhren, There Olsen, Beaska podiet sitter Aina-Sööfe Gabpien-Njaita og helt til høyre, med ryggen til, står Betty Kappfjell.

Viktig att anmäla till konfirmationslägret i tid

► Anmälan till Svenska kyrkans samiska konfirmationsläger 2025 öppnar den 27 augusti klockan 12.00, och är öppen till den 27 september. Lägret som preliminärt kommer att genomföras i Saxnäs har plats för 65 deltagare.

De samiska konfirmationsaktiviteterna på svenska sidan av Saepmie kommer att genomföras lite tidigare än vanligt nästa år. Lägret inleds redan 10 juni och även konfirmationsgudstjänsten tidigareläggs. Den kommer att firas den 24 juni, i direkt anslutning till lägret.

Det här är en anpassning till att de Samiska kyrkodagarna genomförs helgen efter midsommar. Samtidigt är det en test av hur det fungerar att tidigarelägga lägret så att konfirmationen kanske hinner äga rum innan kalvmärkningarna börjar.

Ett förlägger kommer att arrangeras någon av helgerna vecka

11, 12 eller 13, beroende på var i landet konfirmanden befinner sig. Förlägren kommer att ha geografisk spridning inom Saepmie.

Konfirmationslägret erbjuds till samiska ungdomar födda 2010 eller som slutar årskurs 8 vårterminen 2025. Lägret tar emot ungdomar boende i hela Sverige. I mån av plats erbjuds lägret även samiska ungdomar från andra länder. Det är viktigt att anmäla sig i tid till konfirmationslägret. Anmälan efter 27 september ställs på reservlista.

► **Mer information** finns på Luleå stifts hemsida, med svar på många frågor kring lägret och stöd för den som behöver söka ledigt från skolan för att delta. Där gör man även sin anmälan till lägret från och med 27 augusti.

Webbadress:

www.svenskakyrkan.se/luleastift/samiskt_konfirmationslager_2025

Konfirmasjon 2024/2025

Saemien Åålmege

Saemien Åålmege inviterer ungdom til konfirmant-undervisning i undervisningsåret 2024/2025.

Undervisningen vil legge vekt på samisk identitet, språk, kultur og samisk kristendomsforståelse.

Man kan gjerne være konfirmant både i hjemmenigheten og i Saemien Åålmege.

Konfirmasjons-undervisning foregår med 3 samlinger, nettundervisning og avsluttende konfirmasjon på Oppdal.

Konfirmanter i Saemien Åålmege i 2023, Røros/Plassje.

Saemien Åålmege ønsker deg hjertelig velkommen!

Foto: Julia Fjellheim

4.-7. oktober 2024

sted kommer

Januar/februar

Samisk kirkeråd inviterer til allsamisk leir

23.-26. juni 2025

Aarborte/Hattfjelldal

14.-16. August 2025

Konfirmasjon Oppdal

Ta kontakt for mer informasjon og påmelding

Daglig leder Saemien Åålmege:
Monica Kappfjell, tlf. 99349477 eller
e-post: mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område:
Einar Sørliid Bondevik, tlf. 47453902 eller
epost: eb788@kirken.no

- Må være en del av folket

Han kaller seg ikke kantor, selv om han har kantorutdanning. Han kaller seg organist. Det er et ord folk forstår og har et forhold til. Jovna Zakharias Dunfjell har blitt glad i gammeldans og gått på torader-kurs.

Da jeg kom til Selbu var det ofte trekkspillsolister i begravelser i kirka. Jeg tenkte med meg selv: "Hva gjør gammeldansen i kirka?" Men så er det slik at det er denne musikken folk liker og har hørt på, sier organist Jovna.

Etter en opplevelse med en vakker fremførelse av "Bergrosa" fant han ut at måtte prøve å gjøre noe med dette.

- Jeg tror det har blitt satt pris på. Jeg er åpen for det meste. Og hvis jeg klarer å bevege noen med det jeg formidler musikalsk, har jeg vunnet, sier Jovna.

Jovna vokste opp på Snåsa. Skolegangen var på Åarjel-saemiej skuvle. Jovna bodde hjemme og ikke på internatet, men han var likevel mye sammen med medelevene.

- Vi var vel rundt 30 elever i alt. Det var helt fint, små forhold, og jeg ville ikke vært det foruten. Jeg fikk med meg mye samisk kultur. Språklig var vi mange som hadde samisk som andrespråk. Det var mye fokus på at språket skulle være grammatikalsk rett, så man ble redd for å bruke språket, redd for at det skulle bli feil, forteller Jovna. Selv kjenner han seg ikke komfortabel med å snakke samisk, men han forstår en del.

- Heldigvis tror jeg undervisningen har blitt endret i de senere år, sier Jovna.

DET VAR ikke spesielt mye musikk hjemme. Men han begynte på kulturskolen i 1. klasse. Instrument da var fiolin. I 3. klasse ble det i tillegg piano med organisten

på Snåsa som lærer. Etter noen år fikk han nøkkel til kirka og kunne øve der, for det var ikke piano hjemme før Jovna kjøpte selv for konfirmasjonspengene han fikk. Men orgelspilling ble det først da den eldste broren giftet seg. Jovna engasjert til å spille og fikk prøve seg på orgelet i Snåsa kirke. Han ble fort fascinert av orgelet som instrument. Så fra 6.-/7.-klasse av ble det undervisning på vekselvis orgel og piano annenhver time. Når det så kom til spillinga i bryllupet, ble det ikke helt som tenkt.

- Vi var i Kolåsens kapell, et lappkapell på svensk side rett over grensa fra Verdal. Instrumentet der var ikke et tradisjonelt kirkeorgel, men ei nymotens «fjøl», kan Jovna fortelle. Men spillinga gikk bra, og Jovna hadde oppdaget orgelet.

PÅ VIDEREGÅENDE skole på Inderøya ble piano hovedinstrument med orgel som bi-instrument. På skolen var det også obligatorisk skolekor. Sang og kor har også blitt en del av Jovnas virke og arbeid. Han har også studert i to år på profesjonsstudiet i sang.

- Jeg har ikke holdt sangstemmen vedlike, men jeg lærte mye om stemmen, og det er nyttig når jeg dirigerer kor, sier Jovna. På sangstudiet deltok han også i oppsetninger og bodde blant annet to og en halv måned på hotell da de arbeidet med en opera i Kristiansund.

- Det var spennende den gangen, men ikke noe jeg ønsker meg nå, forteller Jovna.

Studiene ble gjennomført i Trondheim. Det var først tre år med bachelor i musikkvitenskap ved NTNU før han gikk over til kirkemusikk på konservatori-

Ved valget i 2013 ble Jovna Z Dunfjell representant på Sametinget for Åarjel-Saemiej Gielh sammen med Ellinor Marita Jåma. - Jeg tror vi har utgjort en forskjell, sier Jovna.

Foto: Åarjel-Saemiej Gielh

Jovna Z Dunfjell var også med i komiteen som tok fram Saalmegærja.

Foto: DD/Einar Sørliid Bondevik

et - og et innsmett med to år på sangstudiet. Som kirkemusiker arbeidet Jovna deltid i Ranheim og Charolttenlund menigheter i Trondheim i studietiden. Siden var han to år i Rissa før turen gikk til Svalbard. Etter vel seks år på Svalbard reiste han til Selbu der han har arbeidet siden desember 2021.

- Det er bra å være her. Jeg har blitt godt tatt imot og det er omgjengelige folk. Det er fint å være kirke på bygda. Du kommer tettere på folket, kjenner foreldrene til konfirmantene og møter dem igjen i ulike sammenhenger. Og så har jeg fri to av fire søndager. Da er det kort vei til Værnes om jeg vil ut å reise, forteller Jovna som ikke har noen planer om å forlate Selbu med det første.

JOVNA HAR også vist engasjement innen politikken. Før valget til Sametinget i 2009 var han med å starte opp partiet Åarjel-Saemiej Gielh. Målet var først og fremst å få fram flere unge samer i politikken, og de stilte valgliste der alle kandidatene den gang var under 30 år. Opplevelsen var at mange sametingsrepresentanter på den tiden hadde sittet siden «tidens morgen», og det var vanskelig å løfte fram unge kandidater på listene. Videre var det et mål å løfte det sørsamiske mer tydelig fram i politikken.

- Det sørsamiske er en minoritet i minoritet. Jeg tror vi har utgjort en forskjell, både med å løfte det sørsamiske på Sametinget, men også med at andre partier har kommet etter og nominert yngre kandidater, mener Jovna.

Om han var like bevisst da han startet sitt kirkepolitiske engasjement, er mer uklart. Men han har vært en del av Samisk kirkeråd i to

Jovna Z Dunfjell var organist på Svalbard i vel 6 år før ha returnerte til fastlandet.

Foto: Privat

perioder. Det hele startet med at han ble rekruttert til en samling.

– Nidaros bispedømmeråd trengte en samisk representant til Ungdommens kirkemøte i 2001. Det skulle avholdes på Rødde ved Trondheim. Da spurte Synnøve Breivik som da var generalsekretær i Samisk kirkeråd om jeg kunne stille, og de ble starten på dette. Det var litt skremmende å sitte der med ”de høye herrer”. Jeg følte meg som en skårunge. Men det viste seg at biskoper også er trivelige. Jeg har sittet i Samisk kirkeråd med både Per Oskar Kjølaas og Tor B Jørgensen, og de har begge vært trivelige og gode å samtale med, sier Jovna. Jovna har også sittet i Den norske kirkes utvalg for ungdomsspørsmål. Nå er han en del av nemnd for gudstjenesteliv.

– Det er mye teologisk kompetanse der. Jeg er samisk alibi og får sagt det jeg kan si noe om. Men det er blant annet denne nemnda som

tar inn og godkjenner nye salmer, forteller Jovna.

TILBAKE TIL musikken. Det har ikke bare gått i kirkemusikk – eller musikk i kirka. Jovna har altså gått på toraderkurs og blitt med i Selbu toradergruppe. På Svalbard spilte han i bandet Mollkameratene som blandet humor og musikk i en vid sjanger av vise-pop-rock. Da han forlot Svalbard, fikk han ikke slutte i bandet og har flere turer dit opp for å spille. Men nå er det flere i bandet som drar derifra, og da blir bandet oppløst. Det gjenstår bare å spille en siste avskjedskonsert i Longyearbyen.

Til jubileet Tråante 2017 ble han utfordret til å skrive en bibelsk salme. Det ble noe nytt for Jovna som ikke har arbeidet spesielt med samisk musikk.

– Jeg måtte gjøre litt research på sørsamisk og samisk musikktradisjon. Det er stor forskjell fra

”Musikken og musikkglæden må deles ut i generasjonene. Og kanskje er det en måte at kirka holder kontakten med folket.

Finnmark og til vårt område. Jeg synes resultatet ble greit med en sørsamisk toneføring i musikken, forteller Jovna. Salmen finnes nå publisert sammen med andre sørsamiske salmer i Saalmegærja (sørsamisk salmebok) som ble utgitt i fjor i et samarbeid med Svenska kyrkan og Den norske kirke. Jovna var forøvrig med i komiteen som arbeidet med sal-

meboka.

SOM KORDIRIGENT har Jovna dirigert både mannskor og damekor. Det har vært både på Svalbard, i Orkdal og i Hommelvik. I Selbu går for tiden i barnekor og knøttekor, en litt annen aldersgruppe enn han har ledet før.

– Det er artig så lenge jeg slipper å gjøre det alene, forteller Jovna. Musikken og musikkglæden må deles ut i generasjonene. Og kanskje er det en måte at kirka holder kontakten med folket.

– Kirka må være en del av folket. Det er heldigvis mer eller mindre slutt på den selvopphøyde kirka. De unge har ikke den samme respekt og høyaktelse for kirka som den eldre generasjonen. Det skal være trygt og enkelt å komme til kirka, og så må vi være en del av folket og lytte til folket, avslutter organist Jovna Zacharias Dunfjell.

Einar Sørliid Bondevik

Fosen-aksjonistene frikjent

► I mars i år møtte 20 av aksjonistene i Oslo tingrett. De ville ikke vedta bøtene statsadvokaten hadde ilagt dem etter aksjonene i mars 2023.

Underveis i rettssaken frafalt aktor tiltalen mot en gruppe av aksjonistene. Begrunnelsen var at det var uklareheter hvem i politiet som hadde tatt beslutningen om å arrestere disse demonstrantene. For de andre aksjonistene ble ikke siktelsen frafalt, men retten konkluderte med frifinnelse. Statsadvokaten har varslet at saken blir anket, så saken blir trolig behandlet på nytt i lagmannsretten. Det er ikke satt dato for når saken skal behandles der.

Ramona Kappfjell Sørfjell, Maajja-Krihke Bransfjell jih Vanja Tørresdal jih dej lohkehtæjja David Kroik.

Golme orre lohkehtæjjah

► Daan gjjren golme noere studenth jaarjelsaemien lektovre-ööpehtimmiem Nord universiteetesne illeme. Bætien jaepien edtjeh Plassjen jih Snåasen skuvline barkedh.

- Dijjeh lidie tsieggh, universiteeten lohkehtæjja David Kroik studentide jeahta.

SAMMENDRAG

Tre nye samisklærere

► Denne våren har tre unge studenter fullført sørsamisk lektorutdanning ved Nord universitet. De er de første som har gått dette utdanningsløpet og skal nå arbeide i Røros og på Snåsa. Studentene Ramona Kappfjell Sørfjell, Maajja-Krihke Bransfjell og Vanja Tørresdal er kan undervise på sørsamisk i alle fag, ikke bare sørsamisk språk, i 1.-7. klasse.

Umesamisk læsebok for nybörjare

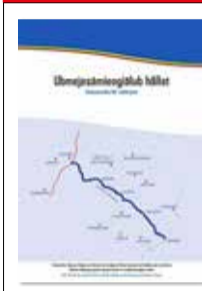
2018 släpptes en umesamisk ordbok. Den innehåller över 5 000 samiska sökord som rör umesamiska traditioner och levnadsförhållanden. I början av mars, precis innan den umesamiska läroboken släpptes, så kom en umesamisk verbbok.

- Det första arbetsmötet inför den umesamiska läseboken skedde den i juni 2023 och i slutet av året var läseboken för tryck, berättar Samuel Hellgren som är en av översättarna.

Det är den ideella föreningen Álguogáhtie - umesamer i samverkan och Medborgarskolan Nord som genomfört projektet "Ubmejesámiengiälub Hállat" (umesamiska för nybörjare).

Projektet med läseboken har skett på uppdrag av Valborg och

FAKTA

Här hittar du boken

► Boken finns för nedladdning på skogsochsamemuseet.se

Bertil Wiinkas stiftelse inom Umedalens dalgång, via Skogs- och samemuseet i Lycksele och Liksjuon sámienšearri.

GRUNDMATERIALET TILL läseboken kommer från Valborg och Bertil Wiinka, som var eldsjäl för det umesamiska språket. Läseboken har sedan bearbetats enligt gällande skriftspråk, till ett studie-

material i umesamiska för vuxna nybörjare.

Umesamiskan brukar kallas ett hotat språk, men de tre översättarna menar att intresset för att lära sig umesamiska är stort idag. De berättar att cirka 60 elever i grundskolan läser umesamiska och allt fler vuxna har återtagit språket.

- En grammatikbok och material för yngre barn är på planeringsstadiet, berättar översättaren Samuel Hellgren. Samuel Hellgren jobbar till vardags som samisk stiftsadjunkt på Luleå stift.

ÖVERSÄTTNINGSPROJEKTET har finansierats av Folkbildningsrådet genom regeringens handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken 2023.

Lisbeth Hotti

Saemien Gæhrkoebiejjeh – Samiska kyrkodagar 2025

De Samiska kyrkodagarna hålls den 27-29 juni i Alta i Finnmark. Temat och grundprogrammet för dagarna bestäms under vårens möten.

Denna gång är det Den norske kirke, tillsammans med Samisk kirkeråd, som är arrangörer för kyrkodagarna.

Planeringen sker också i nära samarbete med Samiska rådet i Svenska kyrkan och Uleåborg stift i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

I slutet av maj möttes programkommittén och gudstjänstkommittén för ett första gemensamt möte i Alta.

Mer information: Här finns mer information om de samiska kyrkodagarna: <https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/internasjonalt/samiske%20kirkedager2025/>

Programkommittén för Samiska kyrkodagar, från vänster i bilden ovan.

► Jovna Dunfjell (från norska sidan)
 ► John Harald Skum (vårdsförsamlingens representant)
 ► Sigrid K. Omma Paulsen (sekretär för programkommittén)

► Petra Magga-Vars (från finska sidan)
 ► Lisbeth Hotti (från svenska sidan)
 ► Ulla Magga (från finska sidan)
 ► Hanna-Maaria Kiprianoff (skoltsamisk representant)
 ► Anne B. Skoglund (ledare för programkommittén)
 ► Nils-Johan Labba (från svenska sidan, inte med på bilden)

Teresia Derlén. Foto: Maria Eddebo Persson/Härnösands stift

Härnösands stift får ny biskop

I september vigs Teresia Derlén, 48 år, till biskop för Härnösands stift. Hon efterträder då Eva Nordung-Byström som går i pension efter tio år på posten.

Under vårens biskopsval berördes vid flera tillfällen de åtaganden som Svenska kyrkan gjort gentemot det samiska folket. Teresia lyfte försoningsprocessen som en samhällsfråga hon hoppas ska ha positiva effekter för samer både i kyrkan och i hela samhället, en fråga hon vill samtala vidare om som biskop.

Teresia Derlén är uppväxt i Eskilstuna och Sundsvall. Hon arbetar i dag som biskopsadjunkt och stiftsteolog i Västerås stift.

NTNU beklager: "Det er begått feil"

NTNU, Norges naturvitenskaplige universitet i Trondheim, har lenge vært kritisert for manglende anerkjennelse av sørsamisk historie. Yngvar Nielsens teori om samene som innvandrere til områdene sør for Trondheimsfjorden fra 1700-tallet av ble lenge lagt til grunn av fagmiljøene ved NTNU. Selv om mange nye funn pekte mot at teorien var feil og dette også ble drøftet internt i fagmiljøene på NTNU ble dette aldri formidlet offentlig fra universitetet og ansatte.

Det ble tatt opp og drøftet på et seminar på Saemien Sijte på Snåsa i desember 2023. I tillegg til historisk og faglig gjennomgang fra fagmiljøet på NTNU sa universitetets daværende rektor Anne Borg blant annet følgende i sin tale:

– Jeg vil på vegne av NTNU beklage at vi ikke har oppfylt vårt ansvar overfor det sørsamiske. Det er begått feil som vi ikke kan gjøre om og som har fått konsekvenser, men jeg håper vi kan se fremover.

Vaajt mijjen gieles iktesth govloe

Medtie luhkie jaepiej juassah Skotlaanteste viht Saapman juhtiejim. Dillie lim easkah aalkeme mov vaajmoegielem bäästede vaeltedh, jih idtjim daejrieh man stoerre äesie mov jieliemistie dihte gieles edtji sjidtedh, menh daelie dovne lohkehtæjjine jih jarkoestæjjine barkeminie, jih manne aavodem fierhten aejkien goh åadtjoem orre baakoem mov vaajmoegielesne lieredh.

Læjhkan daamtaj sæjloem goh manne teksth lohkem jallh soptsestimide goltelem gielen bijre. "Åarjelsaemien gieles lea aajhtasovveme gieles, juktie daelie dan vaenesh mah saemiestieh." Dam åadtjoejibie daamtaj lohkedh jih govledh ovvessie plaerine jih programmine, jih åh, van vaejvie govloe!

EEREMES NÅAKE govloe jis dagkaridie baakojde mietiejibie jih daan raajesasse jaehkiejibie. Tjoeveribie gujht mujhtedh dam maam maehtiejibie Jáhhan vaentjielisnie lohkedh; "baakojne gaajhke sjugniedovveme", jih naemhtie hov lea – jis iktesth negatijve vuajnojde evtiedibie, dellie dah vuajnoeh maehtieh gielem goerpedehdedh.

Jis datne iktesth åadtjoeh govledh ih dán maehtieh maamkh darjodh dov maadtoen gaavhtan, jallh ahte muvth eah datnem lyjhkh dov plieren gaavhtan, dellie eevre aelhkje dejtje vuajnojde jaehkedh.

Naemhtie leam aaj ussjedamme gosse almetjh Leah jiehteme "jeen-

Johan Sandberg McGuinne.

Ibie åadtjoeh orrijidh dåeriesmoerh loetedh guktie åarjelsaemien gieles nænnebe sjædta, menh daenbien mijjeh diedtem utniejibie positjive vuajnoem mijjen gielen bijre evtiedidh.

jemes åarjelsaemieh eah vielie aarkebiejjien saemesth." Mejtje sån nimhtie sjidteme juktie mijjeh dejtje baakojde jaehkiejibie, ij ajve juktie jeenjebelåhkoeh lea mijjen gielem sierredamme?

DAAROEDEHTEME lahkaskamme gosse mijjeh saemieh libie aalke-

me jaehkedh ibie maehtieh vielie saemiestidh.

Im tuhtjh maehtiejibie åajaldehdedh dam tsiehkkiem misse mijjen gieles lea bääteme ovvessie gaevhtiej gielhtie, jih ibie åadtjoeh orrijidh dåeriesmoerh loetedh guktie åarjelsaemien gieles nænnebe sjædta, menh daenbien mijjeh diedtem utniejibie positjive vuajnoem mijjen gielen bijre evtiedidh. Dan nasinie manne åtnam vihkielåbpoe dam eensie aarkebeajtetje barkoem dovne voerkelidh jih heevehtidh maam saemieh abpe Saepmesne darjoeh mijjen gielen åvteste.

Åarjelsaepmien jeenjeh gieles åvteguvvieh mah gielem aarkebiejjien nuhtjeh, vg. gaajhkh lohkehtæjjah, tjaelijh jih Bijpele-jarkoestæjjah, menh aaj artisth goh Marja Mortensson, Saara Hermansson jih ByCecilia. Nelly jih Jonna Hævvi-podcasteste lægan aaj åajvah åvteguvvieh mov mielesne, juktie fierhten episovdesne dah guaktah vuesiehtægan mijjen gieles dovne jielije jih mijjen daaletje veasoemidie sjiehtesovveme.

DAN ÅVTESTE manne gujht aavodem.

Nov maa, daajram badth mijjen gieles lea vaahrese bääteme nåhkelidh, dam gujht gallesh munnjen joe jiehteme, mohte mov mielesne fer aelhkje gåavvarostedh jis iktesth tjoeveribie sinsitniem måjhtajeddedh man nåake jih lyövlehke lea dam gielem soptsestidh, nastedh jih nænnoestidh.

Dellie åtnam gujht buerebe mujhtedh guktie almetjh abpe Saepmesne Leah guhkjem tjarki barkeminie dejnie gieline, dovne skuvline jih jeatjah sijjine, jalhts bovtsi luvnie jallh gærhkosne, juktie maehtieh dam gielem nænnoestidh jih gorredidh.

Nuhtjh dov gielem jih jaehkieh amma dan bierkenæmman, dellie saemien gieles aaj bætetje biejjie govloe.

Johan Sandberg McGuinne

SAMMANFATTNING

Önskar att alltid höra vårt språk

När jag flyttade tillbaka till Saepmie från Skottland för snart tio år sedan hade jag aldrig kunnat föreställa mig hur stor del av mitt liv som skulle komma att

ägnas åt det sydsamiska språket. För mig finns det ingenting vackrare, och därför gör det mig så beklämd när vi alltför ofta fokuserar på alla de problem och negativa trender som finns för de samiska

språken. Istället borde vi försöka lyfta alla de fantastiska språkförelbilder som vi har, från podcastare till bibelöversättare, och inspireras av dem för att även i framtiden fortsätta att prata sydsamiska.

Studiebesöket i Sydöstra Jämtlands pastorat innebar möten med både människor och renar. Här vid ett stopp i Glen. Från vänster Sofia Strinnholm, Martin Modéus, Eva Nordung-Byström, Anneli Hällgren, Susanne Karlsson, Fredrik Lidé, Lisbeth Hotti, Christin Sundvisson, Jon Olofsson samt sittande Nils Anders Jonsson, Ann Kristin Solsten och renen Åavtoe.

Foto: Helena Strid

Ärkebiskopen på studieresa i Saepmie

I mitten av maj gjorde ärkebiskop Martin Modéus en studieresa i Saepmie.

- Både roligast och mest lärorikt har varit alla möten med människor, de som bär sin identitet och kultur med stolthet och de som brottas med den. Och jag fick så många sådana möten, säger han när han summerar dagarna.

Resan inleddes med två dagar i Luleå stift med besök i Jokkmokk

och Malå innan den gick vidare till Härnösands stift där första anhalten var Östersund.

I ÖSTERSUND besöktes Gaaltije Saemien museume. Därefter samlades samiska företrädare, kontaktpersoner från församlingarna och stiftsmedarbetare för samtal om samiskt kyrkoliv och det fortsatta arbetet med Svenska kyrkans åtaganden gentemot det samiska folket. De frågor som Martin Modéus, som tillträdde som

” Jag har fått möta dem som utmanar mig och som öppnar nya perspektiv av kunskap och insikt.

Ärkebiskop **Martin Modéus**

ärkebiskop för drygt ett år sedan, önskade fördjupa sig i.

DÄREFTER RESTE ärkebiskopen vidare till Arådalen där medarbetare i Sydöstra Jämtlands pastorat bjöd på en inblick i sydsamiskt kyrkoliv och kultur. Programmet började i kåtan invid Arådalens kapell där det serverades kaffe och Gahkku, det samiska brödet som steks över öppen eld. Innan andakten i kapellet gavs en presentation av kulturprojektet De åtta årstiderna, vars syfte är att synliggöra samisk kultur och historia i kyrkomiljö.

Lunchen intogs på en samisk restaurang i Tässåsens sameby.

Därefter gjordes en kort pilgrimsvandring som avslutades hemma hos en av pastoratets medarbetare, bosatt i renskötselområdet. Här samtalades det bland

I kåtan i Arådalen bjöds samiska smaker. Stiftsdiakon Susanne Karlsson, kyrkoherde Christin Sundvisson och Ann Kristin Solsten, handläggare för samisk historia och kyrkoliv.

Foto: Sofia Strinnholm

Biskop Eva Nordung-Byström och stiftsdirektor Anneli Hällgren får skjuts av Ann Kristin Solsten.

Foto: Helena Strid

annat om vikten av att alla barn, i både kyrka och skola, får lära sig om samernas situation.

– Jag har mött människor med kloka tankar och erfarenheter som fördjupat min egen förståelse och kunskap. Jag har fått möta dem som utmanar mig och som öppnar nya perspektiv av kunskap och insikt. Jag har fått möta människor och dela en glimt in i deras vardag, deras historia, deras arbete och deras glädje. Människor som bjudit både på sig själva, sina tankar, sin andlighet och på god mat, säger Martin Modéus som efter studieresnan inte ser sin fortbildning som avslutad.

– Jag har mycket mer att lära och vill som Svenska kyrkan i övrigt, med lyhördhet fortsätta arbetet med åtagandena under försökningsprocessen, betonar han.

Kajsa Åslin

Teologisk forskningspris til studie av samisk tradisjon

Lovisa Mienna Sjøberg disputerte over avhandlingen "Att leva i ständig välsignelse". En studie av sidvidnit som religiös praxis ved Det teologiske fakultet i 2018. Nå har hun mottatt Stiftelsen Sverige och kristen tros forskningspris for doktoravhandlingen.

Sjøberg er førsteamanuensis ved Sámi Allaskuvla i Kautokeino der også disputasen for avhandlingen ble holdt. Det er svært sjelden av disputaser blir holdt utenfor institusjonen som tildeler graden. Men for Sjøberg er det tydelig at hun ønsker å knytte nærmere bånd mellom tradisjonelle akademiske institusjoner og samiske miljø. I et intervju på nettsidene til Sámi allaskuvla sier hun.

– For meg personlig er det selv sagt stas at min avhandling får så pass stor oppmerksomhet og så god omtale. Men jeg synes det er enda viktigere at Samisk Høgskole får en mulighet til å skinne litt i Uppsala og andre tunge akademiske kretser.

STIFTELSEN SVERIGE og kristen tro skriver på sin nettside sskt.net at de "verker for saklig informasjon på vitenskaplig grund, analys av aktuelle samhøllsfrågor i relation till humanistiska och kristna värderingar på basis av meningsutbyte." Forskningsprisen ble første gang delt ut i 2016 ved stiftelsen 100-års jubileum. Tidligere til-

Foto: Anna Karin Hammar/SSKT

Førsteamanuensis ved Sámi allaskuvla Lovisa Mienna Sjøberg mottok Stiftelsen Sverige och kristen tros forskningspris den 3. mai i Uppsala.

”Jeg synes det er enda viktigere at Samisk Høgskole får en mulighet til å skinne litt i Uppsala.

delinger gjort til Andreas Holmberg i 2020 for Kyrka i nytt landskap. En studie av levd ekklesiologi i Svenska kyrkan, Marie Rosenius i 2018 for Svenska kyrkan samma kyrka? Ekklesiologi före och efter relationsförändringen mellan kyrka och stat og Jonas Idestrom i 2016 for Lokal kyrklig identitet – en studie av implicit ekklesiologi.

PRISUTDELINGEN FANT sted i Helga trefaldighets kyrka i Uppsala 3. mai 2024.

Tildelingen ble begrunnet slik:

”I sin studie av sidvidnit har Lovisa Mienna Sjøberg lyft fram en nordsamisk religiøs praktik och övertygande hävdad att den kan ses som kontekstualisering av kristen tro i samisk kultur och syn på naturen. Det utmanar till förnyad reflexion kring kristologins kosmiska dimensioner men också en teologisk analys av de dikotomier som efter reformasjonerna i Sverige byggdes upp mellan folkliga kulturer och kristen tro och som först på 1800-talet observerades av folklivsforskningen. Lovisa Mienna Sjøbergs forskningar erbjuder en fördjupad förståelse av samisk kultur och kristen tro på ett sådant sätt att den bör kunna inspirera till ny forskning också inom andra områden. Genom avhandlingen har ny mark brutits inom ett viktig teologiskt forskningsfält.”

Einar Sørlið Bondevik

FN:s specialrapportör på Sverigebesök

I mars var FN:s specialrapportör for sanning, rättvisa, gottgørelse och säkerstøllende av ikke-upprepning, Mr. Fabian Salvioli, på besøk i Sverige.

FN:s specialrapportør har gjort ett offisielt landsbesøk for att undersøka vilka øvergångsrettslige åtgårder Sverige gjort for att sikkerstølla att krønkingar av de mænksklige røttigheterna inte fortgår.

Sametinget i Sverige møtte Salvioli når han var hær och de lyfte

bland annat arbeidet med sanningsskissionskommissionen men også deras oro øver økande diskriminering og radio mot samer.

SVENSKA KYRKAN blev inbudna att skicka in sina synpunkter samt att møta Fabian Salvioli. Svenska kyrkan lyfte blandt annat sin oro for att staten inte lever opp till sina rettslige åtaganden mot samerna samt konsekvenserna av assimilationspolitikken.

Under Fabian Salviolis besøk

i Sverige møtte han flere ulike samiske representanter, for att få en så bred bild som möjligt øver situationen for samerna i Sverige. De møtte øven representanter for tornedalinger, kvæner og lantalaiset for att lyssna på deras synpunkter.

SPECIALRAPPORTØREN kommer øfter besøket att skriva en rapport om granskningen som kommer att øverlønnes till Human Rights Council i september 2024.

Lisbeth Hotti

Samisk fortelling med nål og tråd på Nasjonalmuseet

Siden 15. mars har man kunnet se Britta Marakatt-Labba sin kunst utstilt på Nasjonalmuseet i Oslo. Utstillingen har fått tittelen "Sylkvasse sting".

Tittelen beskriver både den enkle og klare linjen i de broderte bildene, men også fortellingene og måten de blir kommentert hennes kunst. Det er en vakker, tankevekkende, engasjerende og for noen kanskje provoserende utstilling.

I tillegg til bildene er det også utstilt grafikk, installasjoner og skulpturer av Marakatt-Labba. Hovedvekten er likevel på tekstil, og det er det som gjør sterkest inntrykk. I det som må kalles hovedverket, Historijá, får man den samiske historien fremstilt fra tidens morgen og med hendelser som Kautokeino-opprøret og Sametinget. De andre verkene referer til enkelthendelser eller til mer generelle opplevelser i et samisk perspektiv. Både Alta- og Fosenaksjonene kan sees eller

Befriende kunst for noen, kanskje provoserende for andre. Britta Marakatt-Labba "Girdi noaidit/Flygende sjamaner", 2011-2021.

Foto: Andras Harvik/Nasjonalmuseet
Opphavsrett: © Britta Marakatt-Labba/BONO

leses inn i kunsten i likhet med arealproblematikk med gruvedrift og vindkraftutbygging.

DEN RELIGIØSE dimensjonen er også presentert i kunsten. Mara-

og en messehagel med interessant symbolikk i utsmykningen. I flere av bildene sees også verden under som en speiling av livet her.

Utstillingen har høstet gode kritikker. "En ruvende forestilling – Noe av det beste man har kunnet oppleve i hovedstaden på lenge – Att uppleva Britta Marakatt-Labbas mästerverk är en nåd" er blant kommentarene fra norsk og svensk presse.

– Jeg tror jeg kan love deg at dette er en utstilling du aldri kommer til å glemme! skriver Mona Pahle Bjerke på nrk.no

FOR DE som har anledningen er det god grunn til å oppsøke Nasjonalmuseet der utstillingen skal stå fram til 25. august. Egne versjoner av utstillingen vil senere i 2024 og 2025 bli vist på Kin museum for samtidskunst i Kiruna og Moderna Museet i Stockholm som har samarbeidet med Nasjonalmuseet og Britta Marakatt-Labba om denne utstillingen.

Einar Sørliid Bondevik

Nytt album fra Marja Mortensson

Marja Mortensson fra Elgå/Svahken sjiite har etablert seg som en markant sørsamisk musiker gjennom Spelemanspris og konserter med blant annet Krinkastingsorkesteret. I juni lanserte hun sitt nyeste album "Båalmaldahkesne - Entwined".

Båalmaldahkesne betyr å være flettet sammen av to fletter. Albumet tar for seg hvordan livene våre er flettet sammen til kulturen vi tilhører. Albumets 10 spor forteller hver sin historie om hvordan livene våre flettes inn i hverandres liv.

Familie, barn, venner, alle relasjonene som skaper samhold og gir liv og kraft til å føre arven videre.

Musikere på albumet er medkomponist Daniel Herskedal på tuba/basstrompet og Jakop Janssøn på perkusjon. Disse tre har arbeidet sammen over flere. På et klangfullt teppe hører man Mortenssons særegne vokal, og sammen formidler de historiene.

– Ved å vende blikket bakover, finnes erfaringer, kunnskapsoverføringer, fortellinger og viktige menneskemøter. Den som tar innover seg den gamle lærdommen som finnes i menneskene rundt oss og lytter nøye til naturen, den skal på godt vis bierkenidh – overleve, sier Marja Mortensson.

Einar Sørliid Bondevik

Til sommerens Olavsfest kommer Marja Mortensson med verket "Tjaktje - Haust" sammen med Trondheimsolistene.

Just nu färdigställd skapelsen som ska användas i konsertföreställningen. Stommen är av järn och cirkelarna ska fyllas med symbolik i olika material utifrån samisk, sydamerikansk urfolkscultur och kyrkliga symboler. Cirkeln är en urgammal symbol med många betydelser, här som hållande kraft och det cykliska livet.

Foto: Gustav Forssell

Urfolkshistoria i musikföreställning

Fredag 30 augusti uruppförs musikföreställningen "Helig Jord - Maadteraahka - Pachamama" i Gustav Adolfs kyrka i Sundsvall, i ett samarbete mellan Svenska kyrkan och Noerhtenaestie.

Dagen efter genomförs ett uppföljande seminarium i Kyrkans Hus, om öppenhet, acceptans och vägar framåt.

Musikföreställningens titel "Maadteraahka - Pachamama" betyder Moder Jord på sydsamiska respektive quechua-språket. Med poesi, dans, film och scenografi

kommer föreställningen att belysa historiska förhållanden som samer och urfolk i Sydamerika har gemensamt.

– Med öppenhet för att våga se det historiska, vill vi sträva mot förståelse och enighet i hur vi universellt kan ta hand om vår Maadteraahka, Pachamama, säger Yamandú Pontvik, musiker och körledare i Sundsvalls församling.

HAN BERÄTTAR om musikföreställningen i församlingens medlems-tidning. Förhållande till jorden, naturen, kulturen och livsvillkoren beskrivs som gemensamma

FAKTA

"Helig jord"

► Musikföreställningen om historia, makt, miljö och försoning framförs i Gustav Adolfs kyrka i Sundsvall, 30 augusti klockan 19:00.

Hur tänker du?

► Ett seminarium om öppenhet, acceptans och vägar framåt, äger rum i Kyrkans Hus, strax intill Gustav Adolfs kyrka, 31 augusti klockan 10.30–12.00.

nämnare, från fjäll till djungel. Där lyfts även den gemensamma upplevelsen av kolonialism, förtryck och vägen mot försoning i nutid.

UNDER SEMINARIET dagen efter lyfts frågor om att våga se det som varit, att ta ansvar för det egna och att i mötet med andra lyhört fråga: hur tänker du? I seminariet deltar bland andra Lena Kroik, från regeringens sanningskommission, Eva Nordung-Byström, biskop i Härnösands stift, Erik-Oscar Oscarsson, ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Kajsa Åslin

Båalmaldahkesne

Jielemh båalmaldahkesne
ektine gærrelgieh
goh nænnoes soenh
båtneme, gumhtie stierhkebe
sjidtieh
naemhtie mijjeh bierkenibie
Lives entwined and bound
together
like strong threads of sinew
spun around each other to grow
stronger
this is how we sustain ourselves
Livene våre er flettet sammen av
to fletter
De bindes sammen
Med sterke sener
Tvunnet, så livet blir sterkere
Det er sånn vi livnærer oss

... og bestillingsverk på Olavsfest

► Bestillingsverket "Tjaktje - Haust" urframføres i Vår Frue kirke fredag 2. august av Marja Mortensson og Trondheimsolistene. Verket er bestilt av Olavsfest. Knut Anders Vestad har først komponert musikken. Deretter har Marja Mortensson har skrevet tekster og formet joikene. Verket er en suite på åtte satser, en for hver av de samiske årstidene. På konserten vil de også framføre suiten "Aarehgjire - Tidleg vår", som de samme tre aktørene skrev og urframførte i 2023.

Marja Mortensson sier følgende om tekstene:

– Årstidene har det ikke travelt.

Fra en dag til den neste pynter den seg med farger. Små nyanser av gult, små nyanser av lilla.

Knut Andreas Vestad.

Et blad visner, lyngen farges litt etter litt. Naturen har kledd seg i sin høstdrakt. Vinden gir et hint om været som kommer. På himmelen og skyene kan man skimte hvordan dagen blir. Men når går våren over til sommer, og sommer over til høst? I verkets åtte deler følger vi det lille treet, øya, skyen, tiden, høsten, vinteren, reinen og mennesket. Vi enser kanskje ikke dagens små umerkelige endringer, men plutselig ser vi det – nok en årstid har kommet. **Kilde:** PRM Olavsfest

I verkets åtte deler følger vi det lille treet, øya, skyen, tiden, høsten, vinteren, reinen og mennesket. Vi enser kanskje ikke dagens små umerkelige endringer, men plutselig ser vi det – nok en årstid har kommet.

Marja Mortensson, som har skrevet tekster og formet joikene till verket "Tjaktje - Haust"

Musseren saemien sijjienommmh

Gosse gærjatjasse, "Sørsamiske stedsnavn i Vefsn, Grane og Hattfjellidal", tjaeliejimh (Elsvatn jñh Kjærstad, 2022), vueptiestimh Vaapsten tjeltesne jñh Musseren staaresne leah gellie saemien nommmh mej bijre eah gæssie gænnah ektene artihkelasse tjaaalovveme. Dah sijjienommmh eah Kaarhtevierhkesne gænnah gäävnesh.

Nommmh leah gellie tjuetie jaepien bæeries, mohte læjhkan Musseren almetjh eah dejtie vuejnesh. Jñlhts Mussieristie bäätam, idtjim manne gosse noere lim, daejrieh mov staaresne gellie saemien nommmh.

Thomas Brevik Kjærstad

Boelvenjuenie - Bordvedneset

Historihkere Kjell Jacobsen jaepien 1986 nommem tjeeli, maam Jorunn Jensen sutnjien soptsestamme. Kjell Jacobsen tjeeli *Bállvanienni*, mij tjuaara daaletje áarjelsaemien tjaelemevuekien mietie *Boelvenjuenie* ároddh.

Jensen jeehti: "Saemieh dam sijjem Boelvenjuenine gáhtjoejin. Debpene dah sielkin gosse vñhtsine Vaapstenjeanoem böötin, jñh Dållesijjien gærhkosse veedtsin." (manne daaroen gïeleste jarkoe-stamme).

Dålsta jallh Dållesijjie - Dolstad

Daaroen *Dolstad*-nomme lea joekoen bæeries, jñh gerve

FAKTA

"Sørsamiske stedsnavn i Vefsn, Grane og Hattfjellidal"

Forfatter: Elsvatn, Leif jñh Kjærstad, Thomas Brevik, 2022.

Småskrift (Vefsn museumsblad: trykt utg.), nr.: [nr.: 16]

https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2022101748011

daejredh mestie nomme bääta. Saemien gïelesne leah dovne *Dålsta* jñh *Dållesijjie*. Kjell Jacobsen *Dållesie* tjeeli, mij daaletje tjaelemevuekien mietie: *Dållesijjie*. Arvid Svelli aaj nommen bijre tjaaleme ("Ved den lange elva", 1977:143):

"Navnet [Dol]stad er fra samisk en betegnelse for leirplass - ildsted."

Gïeledotkijh Ignác Halász jñh Eliel Lagercrantz ajve *Dålsta* tjeeligan. Knut Bergsland aaj gærjese "Sydsamisk grammatikk" (1994:104) tjeeli:

"Illativ entall kan nordpå ha endelsen -je i stedet for -se, f.eks. *Dålstije* = *Dålstese* av *Dålsta* 'Dolstad'."

Luste aaj lohkedh Ignác Halász tjeeli informaante jeehti dovne *Dålstije* jñh *Dålstese*. Kaanne informaante jueriedi gosse edtji nommen haamoem veeljedh. Illatijven gietjie -je lea daenbien ovsïejhme áarjelsaemien dajvesne, mohte upmejesaemien gïelesne sïejhme lea.

Almetjh gïeh *Dålsta* jeehti, gujht *Dålstan gærhko*e jeehti gosse gærhkoen bijre soptsestin. Halász aaj tjeeli Dolstadåsen lea saemien *Dålstan-aesie* (Svédlapp nyelv III, 1887:12).

Haelsie-njuana - Halsøya

Ignác Halászse baakoegærjese tjaaleme guktie göökte baernieh *Dålstan*-aasan bïesigan. Debpene tjahkasjigan jñh vuartasjigan mij deahpedeminie Haelsie-njuana maarhese, gusnie daatjh lin haakenem tseegkeme. Nomme *Haelsie-njuana* vuesehte daaroen gaertenens *Hals* aaj saemien nomme: *Haelsie*.

Jillen-Njaarke jñh Áajvaerie - Vesterfjella og Øyffellet

Vaapstenvoenen jñh Fovsen-Njaarcken gaskesne leah gellie sijth mej leah *Njaarke*-nomme: *Jillen-Njaarke*, *Voengelh-Njaarke*, *Áarjel-Njaarke* jñh *Fovsen-Njaarke*. Noerhtemes dejstie lea Jillen-Njaarke, jñh dihte vaerie mij Musseren staareste vääjnoe, lea áesie Jillen-Njaarkeste. Øyffellen jallh *Áajvaerien* duekesne leah *Gaektsie-vaerieh*, mah daelie

Guvvie vuesehte guktie vääjnoe gosse Sjøgata, gusnie aarebi Mueffien

industrijedajvine sjïdteme. Bovtsh tjuerieh bïegketurbinedajven tjïrrh vuelkedh mearoegaadtan jñh bäästede bïesedh. Jillen-Njaarcken reakta-aamhtese aalka suehpeden 2024.

Mussere - Mosjøen

Ij gie gænnah daejrieh maam saemien nomme *Mussere* daejrehte, mohte daaroen nomme *Mosjøen* kaanne orreme dejpeladtje daaroen *Mó(s)-sær* ('Mo(s)-sjø'). Jis dihte saatnan, dellie dihte saemien nomme aerebi orreme **Mossære*, jñh dle mænngan *Mussere* (Ove Lorentz dam uvtiedamme).

Mueffie - Mo gård

Mueffien gaertene lea Musseren staaren báarasommes gaertene. Gaajhke daah daaroj gaertenh, *Dålsta*, *Haelsie* jñh *Mueffie* (Dolstad, Hals, jñh Mo), leah gellie tjuetie jaepien bæeries. Ajve iemie almetjh dej bijre saemien gïelesne soptsestin. Daenbien daah gaertenh eah vielie gäävnesh, mohte nommmh annje jielieh goh staarebieliej nommine. Mueffien gaertenens áejviegætie annje tjáádtje.

Just Qvigstad jñh Knut Bergsland nommem *Mueffie* utnigan

SAMMENDRAG

Samiske stedsnavn i Mosjøen

Arbeidet med heftet "Sørsamiske stedsnavn i Vefsn, Grane og Hattfjellidal" (2022), dukket det opp mange samiske stedsnavn i Mosjøen som aldri hadde blitt skrevet noe sammenhengende

om tidligere, og som heller ikke var registrert hos Kartverket. Flere av navnene er hundrevis av år gamle, men de har likevel vært usynlige for folk flest i Mosjøen. Selv om jeg er født og oppvokst i byen, visste jeg ikke at det fantes

noen samiske navn i området. I arbeidet ble det mer og mer tydelig at Mosjøen har en rik samisk historie. I 2027 er det 300 år siden den første sameskolen ble satt opp i Mosjøen.

Thomas Brevik Kjærstad

vinhtsine Vaapstenjeanoem båtata Boelvenjuenien gåajkoe. Åelkies bielesne gaertenen bāeries mearoegāetieh lin. Guvvie: Thomas Brevik Kjærstad

Vaapsten Mo-gaertenen bijre, jīh nommem *Māefie* utnigan Raanen Mo-gaertenen bijre.

Mo i Vefsn – Mueffie (Muoffie):

- Qvigstad 1893:237 ”muoffie, ein Hof in Wefsen.”
- Qvigstad 1938:230 ”Mo, lp.Muoffie” (Vefsn herred)
- Bergsland 1985:223 ”Som samisk navn på gården Mo i Vefsn [...] opptegnet rektor J. Qvigstad for omkring hundre år siden Muoffie.”
- Bergsland 1995:9 ”ved Mosjøen eller gården Mo [...] på samisk ifølge Qvigstad kalt Muoffie.”
- Bergsland 1995:21 ”ved utløpet av elven [Vefsn] ligger Mo, samisk Muoffie (Mueffie)”

Mo i Rana – Māefie (Māehvie):

- Qvigstad 1893:237 ”mōfe, mōfie, mōvie, mōfie, mōhvie, ein Ort in Ranen.”
- Bergsland 1985:223 ”Som samisk navn på Mo i Rana opptegnet han, tydeligvis fra forskjellige informanter, mōfe, mōfie, mōvie, moafie, mōhvie, som kan normaliseres til Moåhvie/Moåfie, i den nye sørsamiske rettskrivning Māehvie/Māefie, jfr. giehvie, giefie.”
- Bergsland 1995:9 ”Innerst i Ranafjorden nordfor ligger en annen Mo, på samisk ifølge Qvigstad kalt Māehvie eller Māefie.”

Finnhåajje – Finnhaugen/Mosåsen

► Mussierisnie gellie nommh mejnie voestes lihtse lea Finn-, v.g. *Finnskogen, Finnhaugen, Finnvika* jīh *Finnbrauten*. Daejnie sijjine saemieh guhkiem orreme.

Eliel Lagercrantz jaepien 1926 *Finnhåajje*-nommem tjeeli, daaroen Finnhåjen (Finnhaugen). Dīhte lij saemiej årromesijjīe, jīh debpede gellie vaajesh jīh soptsesh saemiej bijre. Jīlhts Finnhåajje ij Leah staeries saemien nomme, dīhte læjhkan vihteste saemieh voestegh debpene orreme.

Finnskogen Boelvenjuenien jīh Dållesijjien gaskesne lij aaj saemiej årromesijjīe. Debepene lij aaj saemieskuvle jaepiej 1752–1806. Skuvle lij voestegh Mueffien gaertenen laantesne (1727–1752). Ove Pettersen lea artihkelem tjaaleme Musseren saemieskuvlen bijre (Årbok for Helgeland, 2012).

Finnvika-loekte Haelsie-njuanan jīllielisnie, lea nommem åadtjeme dej saemiej gielhtie gīeh debpene annje 1600–jīh 1700-låhkoen årroejin. 1730-låhkoen bievnesi mietie, saemieh göökten aejkien fierhten giesien Haelsie-njuanan sjaltan böötin. Dīhte loekte lij dej årromesijjīe, jīh dīhte joekoen su-ejies, stöoves jīh tjaebpies sijjīe lea.

Thomas Brevik Kjærstad

FAKTA

”Samisk historie i Vera og fjella omkring”

Forfatter: Åke Jünge, Harald B. Midthjell, Jan Persson, Frode Strand.

► Utgitt av Verdal kommune 2024. 184 sider, rikt illustrert.

Ny bok om samisk historie og kulturminne i Vera-området

Boka er resultatet av fem års arbeid med registrering av samiske kulturminne og samling av foto og anna materiale om den samiske historia i fjellbygdene Vera med Strådalen.

Boka inneheld eit solid kapittel om arkeologi og sørsamiske namn på kulturminne og terengdetaljar, forfatta av arkeolog Harald Bugge Midthjell. Han har 10 års erfaring som arkeolog for Sametinget, med base på Saemien Sijte, Snåsa.

Spesielt har to C14-dateringar frå aernieh (bålplass) ved Hansmyra aust i Verdal vekt oppsikt. Dateringane viser at det var samisk busetting ved Hansmyra ca år 770 til 890. Dette er 800 år tidlegare enn den eldste doku-

mentasjonen av samar i Verdal som fanst før.

Elles har boka mye stoff om samar som levde i gamle Gaskelaante og Skæhkere på begge sider av riksgrensa: sameskol-elærer Anders Mortensson Krøyts (1776–1858), Per Jonsson (1809–1899), Lars ”Krokfoten” Jönsson (1823–1896), Jakob Andersson (1844–1927), Margrethe Bull Krøyts (1863–1922), Gunilla Hansdotter (1877–1959), Sigrid Jakobsdotter (1878–1962), Jo Grönås (1882–1962) og mange fleir.

PRM Åke Jünge
Verdal

Boka kan bestillast frå:

akejunge8@gmail.com eller på saemiensijte.no

Sørsamisk pop med gamle røtter

► Sammen med DJ iDJa (Markus Tonhagen fra Bodø) har Ramona Linnea (Kappfjell Sørfjell fra Trofors/Sømna) sluppet flere låter denne våren.

Ramona Linnea synger på sørsamisk om livet i reindriften, fjellene og arven fra tidligere generasjoner.

Musikken er rytmisk elektronika, til dans, bilkjøring eller lytting i godstolen.

– Verdens første drum&bass-låt på sørsamisk, skrev Skandinavias største musikkmedium gaffa.no om låten Mijjen vaerieh,

Mijjen aerie som ble sluppet i mars. I juni kom låten Maadteraahka. Begge disse låtene sammen med tidligere utgivelser kan høres på strømmepattformene Spotify, Apple music og Deezer.

Einar Sørliid Bondevik

Illustrasjon: slogfunk media/Niklas Aune Johnsen

SPRÅKSPALTEN

Guktie
dov nomme?

Mov
nomme...

Aelkieh saemiesticidh!

Begynn å snakke sørsamisk!

Her kommer litt "starthjelp" for deg som vil begynne med sørsamisk språk. Det er lett å lære litt, og litt er mye mer enn ingenting. Så sett i gang – aelkieh saemiesticidh!

Presentere seg selv:

Guktie dov nomme? = Hva heter du?

Mov nomme ... = Jeg heter ...

Man báeries datne? = Hvor gammel er du?

Manne leam göökte-luhkien jae-pien báeries = Jeg er 20 år.

Gubpede datne báatah? = Hvor kommer du fra?

Manne Snåaseste báatam = Jeg kommer fra Snåsa.

Gusnie datne árröeminie? = Hvor bor du?

Manne Tråantesne árröeminie = Jeg bor i Trondheim.

Å komme fra et sted beskrives gjennom kasus-endingen -ste/-is-tie, eks. Staareste (fra Østersund) eller Oslovistie (fra Oslo). Å være/bo på eller i et sted beskrives gjennom kasus-endingen -sne/-isnie, eks. Plaassjesne (i Røros) eller Musseristie (i Mosjøen).

Stedsnavn

Snåase = Snåsa
Plaassje = Røros
Kråangke = Grong
Tråante = Trondheim
Stientje = Steinkjer
Vuoltjere = Vilhelmina
Aarborte = Hattfjelldal
Oslove = Oslo
Staare = Østersund
Dearna = Tärnaby
Mussere = Mosjøen
Måefie = Mo i Rana
Nåavmesjenjaelmie = Namsos
Luspie/Lusspie = Storuman
Suarsa = Sorsele
Aerviesjaevrie = Arvidsjaur
Saalbuge = Selbu
Raarvihke = Røyrvik
Maajehjaevrie = Majavatn
Fovsen = Fosen

Naina Jåma

Låt oss bekänna vårt hopp - Mijjen háhkoem bæjhkoiehtibie!

"Låt oss orubbligt fortsätta att bekänna vårt hopp, ty han som gav oss löftena är trofast - Mijjen háhkoem stynkehke bæjhkoiehtibie juktie dihte gie dájvehtassem vedtieji, stynkehke lea."

Hebr. 10:23

Vi kämpade uppför fjällbranten. Vinden friskade i och regnet piskade oss i ansiktet. Det skulle bli kalvmärkning i det högt belägna rengärdet. I väntan på hjorden sökte vi lä bakom en klippa. Där brann snart en eld med många sotiga kaffepannor. Vi värmdes också av hoppets och förtröstans ord i den psalm som alla kunde utantill: "Tryggare kan ingen vara än Guds lilla barnaskara, stjärnan ej på himlafästet, fågeln ej i kända nästet - Jupmel' - Aehtjien seadtoes maanah Jupmielisnie jaskesåbpoe. Lea goh naestie jillielisnie, lea

goh ledtie biesien sisnie." (Sv. ps. 248:1)

När den nya dagen grydde och kalvarna var märkta låg fjället som förklarar i morgonsolen. Här hade vi velat stanna som en gång Petrus, Jakob och Johannes när de var på Tabors berg tillsammans med Jesus. Men även vi måste återvända till vardagens och bekymrens dalar. Vi hade ändå en tröst under vandringen ned från fjället. Han, den gode Herden, gick själv med oss!

VI FÅR inte slå läger på förklaringsberget. Ofta reser det sig som i ett avlägset fjärran. Men som de första lärjungarna får vi lyfta blicken och se på honom, vår Frälsare. Det gäller också när vi är uttröttade av ansträngningar och motgångar under vandringen. Ja, även när glädjen verkar långt borta och vårt inre känns fattigt och tomt. Som

om vi var övergivna "på världens kalla golv" för att låna Laestadius ord.

FÄRDKAMRAT! SER vi på honom och söker oss till honom som vandrat den tyngsta stigen skall strömmar av levande vatten flöda i vårt inre. Han säger om sig själv: "Jag är vägen, sanningen och livet - Manne baalka, saetniesvoete jñh jielede." (Joh. 14:6). Han är vägen ut ur mörker och hopplöshet, han som är världens ljus!

Låt oss be!

Som renen längtar till snöfläckar i sommarvärmen, så längtar min själ efter dig, O Gud. Tack för att jag får komma till dig trött på allt mitt eget. Tack för ditt löfte i dopet att gå med mig i livets med- och motlut. Låt hoppets och glädjens ton ljuda i mitt hjärta. I Jesu namn. Amen.

Bo Lundmark

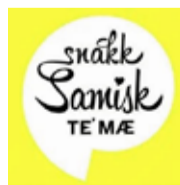

"Det skulle bli kalvmärkning i det högt belägna rengärdet. I väntan på hjorden sökte vi lä bakom en klippa."

Språkappen "Saemesth!"

"Snakk samisk te mæ!" er Sametingets språkkampanje. I den forbindelse har de laget appen «Saemesth!» som betyr nettopp "Snakk samisk te mæ!". Appen lastes ned gratis på både App Store og Google Play.

Appen er en lomme-parlør med enkle ord og uttrykk på nord-,

lule-, sør-, enare- og skoltesamisk og finsk.

Her introduseres man til hvordan man kan snakke samisk ved første møte, med kameratene, i hverdagen, på fest og til og med på sjekker'n. Enkelte av ordene/frasene har også opptak av uttale.

For den som heller ønsker å

være analog, kan man laste ned lomme-parløren som et hefte på Sametingets nettside (se fotnote).

Naina Jåma

Åarjelsaemien vierhtiesáafoe

Laste ned som hefte: https://sametinget.no/_f/p1/id7a5c666-3c41-4e99-87c7-65fb0491d232/satnegirjjas-bahkogirjasj-baakoegarjetje-samisk-lomme-parlor.pdf

Foto: Lars Johnsen

Det bærende merke

Jeg så en gang et fotografi tatt på vidda om vinteren. Motivet var av en mann på en snøscooter som stod parkert ved en løypestikke. Det spesielle ved dette løypemerket var at det så ut som et kors på grunn av en bordbit på tvers helt øverst i stolpen.

Det fikk meg til å stanse opp og fundere.

For på samme måte som dette korset viser vei i løypenettet på vidda, så er korset retningsviseren i kristendommen. Det er ingen tvil om at korset er et sentralt symbol i kristendommen.

Avdøde Grethe Johnsen har i boken Tankene mine et dikt som handler nettopp om korset:

*La korset få være
det bærende merke
La korset få gjøre
oss glade og sterke
La korset få fylle
vårt hjerte med fred
La korset få være vårt hvilested*

DA APOSTELEN Paulus skrev sitt første brev til korinterne, var situasjonen i menigheten at det var splittelse blant medlemmene. Derfor handler de fire første kapitlene i brevet om stridigheter i menigheten.

Paulus tar utgangspunkt i disse konfliktene. Og han skriver innledningsvis at noen sier at de holder seg til Paulus, andre til Apollos, Kefas og Kristus. Det er med andre ord partier i menigheten.

Paulus drøfter denne situasjonen fra flere synsvinkler. Og han er opptatt av at han gjennom sin forkynnelse bare har vært menighetens grunnlegger. Han er den som har plantet menigheten. Andre har vannet, – men framfor alt, så er det Gud selv som har gitt vekst.

”
”
Det er ingen tvil om at korset er et sentralt symbol i kristendommen.

Apostelen Paulus minner korinterne om at han ikke kom til dem og talte med fremragende talekunst eller med visdomslære. Nei, han sier tvert imot at han forkynnte Guds mysterium med Ånd og kraft som bevis, ikke med overtalende visdomsord.

Så hva var det Paulus kunngjorde?

Jo, hele fire ganger i løpet av de første 33 versene i brevet forklarer han ulike sider ved korset, som må være det viktigste i menigheten. Det heter:

For Kristus har ikke sendt meg ut for å døpe, men for å forkynne evangeliet, og det ikke med talekunst og visdom, så Kristi kors ikke skal miste sin kraft. 1 Kor 1,17

For ordet om korset er dårskap for dem som går fortapt, men for oss som blir frelst, er det Guds kraft. 1 Kor 1,18

For jøder spør etter tegn, og grekere søker visdom, men vi forkynner en korsfestet Kristus. 1 Kor 1,22-23

For jeg hadde bestemt at jeg ikke ville vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet. 1 Kor 2,2

HVA MENTE Paulus med alt dette?

Jo, han forsøkte å komme med en type meddelelse som ville skape enhet og samhold blant hans troende søsken; en lære som ville skape fred og forsoning i en splittet menighet.

Og hans budskap var ganske enkelt dette:

”La korset få være det bærende merke!”

Det gjelder også i dag!

Lars Johnsen

BIJELE-TEKSTE

Samson reakede

Soran luvhtie gaarmanæjja lij. Danen boelveste lij, jìh altese nomme Manoah. Altese gâmma maanehth juktie idtji maehtieh maanam baer-sieldidh. Åejvien eengkele gâmmese jìhtieji jìh jeehti: ”Daajram maanehth Leah jìh ih maehtieh maanam baersieldidh. Datne galkh nåajsan sjìdtedh jìh baarniem reakadehtedh. Aellieh vijnem jallh garre-vijnem jovkh jallh maam ov-raajne byöpmedh! Gièhtjìh, nåajsan galkh sjìdtedh jìh baarniem reakadehtedh. Ij naan rååhkesjimmie-nejpie galkh dan åejjiem doehtedidh juktie baernie galka Jupmelen nasirerinie sjìdtedh dehtie biejjeste gosse ietnien jiemesne. Dejnìe baernine Jisrael aalka filisteladtji luvhtie bièsedh.”

Nyjsenæjja jìjtse gaarmanæjjan gâajkoe minni jìh jeehti: ”Jupmelen ålma mov gâajkoe bööti. Ålma vååjni goh Jupmelen eengkele, jìh mannem asvine dievhtieji. Idtjim gihtjìh gustie bööti. Idtji jìjtse nommem soptsesth. Munnjien jeehti: ”Nåajsan edtjìh sjìdtedh jìh baarniem reakadehtedh. Aellieh vijnem jallh garre-vijnem jovkh jìh maam ov-raajnem byöpmedh juktie baernie galka Jupmelen nasirerinie sjìdtedh dehtie biejjeste gosse ietnien jiemesne jìh goske sealede.”

●●●

Nyjsenæjja baarniem reakadehti jìh Samsoninie nommestehti. Baernie byjjeni, jìh Åejvie altemse bueriesjugniedi. Jìh Åejvien voejkene eelki baarniem eevtjedh gosse Danen sjìtesne lij, Soran jìh Esjtaolen gaskesne.

Duap/Dom 13,2-7.24-25

► Jeatjah bijeleteksth maahtah daesnie lohkedh: www.bibel.no.
► Bijeletekste jìh ”Åssjalommesh” juakaldahkesne jìh eah sinsitnide jearohks.

Returadresse:

Daerpies Dierie, Sørlandsveien 54,
N-8624 Mo i Rana, Norge

PROGRAM**Fredag 23 augusti**

18.00 Vernissage. Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum. Utställning av sydsamiskt hantverk. Museum. Anmälan/påmelding.

Lördag 24 augusti

10.00– Seminarier.
12.30 Mittuniversitetet. Anmälan/påmelding.
10.00 Bibelöversättning, Bierna Bientie.
10.45 Paus med förmiddagsfika.
11.15 Samiskt kyrkoliv
11.45 Paus
12.00 Språkrevitalisering, David Kroik.
18.00 Konsert. Frode Fjellheim med flera. Stora kyrkan.

Söndag 25 augusti

11.00 Högmässa Stora kyrkan, med mottagande av Nya testamentet på sydsamiska. Medverkan av biskop Eva Nordung-Byström och biskop Herborg Finnset. Kyrkkaffe.

Boende och mat

► Det finns hotellrum förbokade på Hotell Jemteborg. Hotellet håller på dessa reservationer fram till 9 juli. Var och en betalar själv för sitt boende. Varje deltagare står själv för mat under helgen.

Boka in 23–25 augusti i Östersund

► Söndagen den 25 augusti kommer Nya testamentet på sydsamiska tas emot vid en högtidlig gudstjänst i Stora kyrkan i Östersund.

Det är första gången någonsin som hela Nya testamentet översatts till sydsamiska vilket gör detta till en så kallad editio princeps (första utgåva). En historisk händelse.

Båetieh Staarese mietsken 23.-25. beajjan.

► Åarjelsaemien orre testamente edtja aejlegen, mietsken göökteluhkievjihteden biejjien, bætije jaepien dääjredh gosse gyrhkesjimmie Staaren Stoeregærhkosne. Ij gie aerebe abpe orre testamentem åarjelsaemien gielese jarkoestamme.

Jarkoestimmie mij bætije jaepien dääjroe, editio princeps–inie lea (voestes låhkojne). Orre gærja naemhtie latine–geline gohtjesávva. Diihte biejjie gosse åarjelsaemien testamente dääjroe, sjiere mojhtese–biejjine sjædta.

För första gången någonsin har hela Nya testamentet översatts till sydsamiska.

PROGRAMME**Bearjadahken, mietsken 23. biejjien**

18.00 Duedtie–vuesiehtimmie rihpestávva Gaaltijisnie, åarjelsaemien museumisnie.

Laavadahken, mietsken 24. biejjien

10.00– Seminaarh Gaske– universiteetesne.
12.30 Bijpelem jarkoestidh, Bierna Bientie.
10.00 Maalestahke.
10.45 Saemien gærh– koe–jieleme.
11.15 Gaske–boelhketje.
11.45 Gielem nænnoestidh, David Kroik.
12.00 Orrijimmie.
12.30 Konseerte Stoe– re–gærhkosne. Frode Fjellheim jih tjoe– jehtæjjah.
18.00

Aejlegen, mietsken 25. biejjien

11.00 Gyrehkesjimmie Stoere–gærhkosne. Bispe Eva Nordlung Byström jih bispe Herborg Finnset. Åarjelsaemien Orre testamentem dääs– toehtægan. Prihtjege.

Årrome–sijje jih beapmoe

► Jis datne hotelle–tjiehtjelem dongkh Hotell Jemteborgesne aerebe snjaltjen 9. biejjien, dellie tjiehtjelem åadtjoeh gosse sopt– sesth datne edtjh Åarjelsaemien orre testamenten dääjrehtæm– man.

Fiereguhte galka hotel– le–tjiehtjelen åvteste jih beap– moej åvteste maeksedh.

Mer information: Text och program är hämtat från Svensk Bibelsällskapets hemsida. För eventuella ändringar i programmet samt anmälan till fredagens vernissage och lördagens seminarier, se bibelsällskapets hemsida: www.xn--bibelsllskapet-bib.se/resor-och-kurser/lansering-av-nt-pa-sydsamiska